

Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій
та у справах захисту населення від наслідків
Чорнобильської катастрофи

НАКАЗ

15.10.2008

м. Київ

№ 741

Про затвердження Методичних рекомендацій "Порядок виконання нормативів радіаційного та хімічного захисту особовим складом органів управління та підрозділів МНС"

З метою організації підготовки осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту підрозділів МНС і працівників до дій в умовах радіаційного та хімічного забруднення, та відповідно до вимог "Тимчасової настанови з організації професійної підготовки працівників органів управління та підрозділів МНС України" затвердженої наказу МНС від 27.11.2003 № 455

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Методичні рекомендації "Порядок виконання нормативів з радіаційного та хімічного захисту особовим складом органів управління та підрозділів МНС".

2. Начальникам головних управлінь (управлінь) МНС в Автономній Республіці Крим, областях, містах Київ та Севастополь, керівникам підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту забезпечити проведення практичних занять (тренувань) з радіаційного та хімічного захисту з особовим складом:

головних управлінь — щомісяця;
підпорядкованих підрозділів -
щотижнево.

3. Наказ довести до всього особового складу, що його стосується.

4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на першого заступника Міністра Антонця В.М.

Міністр

В. Шандра

000876 *

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ МНС України
від 15.10.2008 № 741

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**“ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ НОРМАТИВІВ
РАДІАЦІЙНОГО ТА ХІМІЧНОГО ЗАХИСТУ ОСОБОВИМ
СКЛАДОМ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ ТА ПІДРОЗДІЛІВ МНС”**

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Нормативи – це показники часу та якості виконання завдань, прийомів та дій для **осіб категорій рядового та начальницького складу служби цивільного захисту підрозділів МНС** щодо:

сигналів оповіщення цивільного захисту;

застосування індивідуальних засобів радіаційного та хімічного захисту;

підготовки до використання та проведення спеціальної обробки табельними засобами. Вони потребують систематичних тренувань.

Відпрацювання нормативів особовим складом підрозділів МНС повинно здійснюватися після вивчення ним будови засобів індивідуального захисту, комплектів спеціальної обробки, правил використання та заходів безпеки при відпрацюванні нормативів.

За добу до відпрацювання нормативу керівник занять особисто вивчає його порядок, особливу увагу приділяє вивченню помилок, які знижують оцінку та визначають оцінку **“незадовільно”**.

Тренування починаються з повторення порядку виконання нормативу по елементах у повільному темпі, з поступовим переходом до їх відпрацювання, прискорюючи темп.

Оптимальна періодичність проведення тренувань з відпрацювання нормативів не менше одного разу на тиждень протягом 50 хвилин за графіком, що додається.

Оцінка за виконання нормативу **категорії осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту підрозділів МНС** (розрахунок, відділення (караул), група (частина) тощо) визначається:

“Відмінно” - якщо норматив виконано вірно, у повному обсязі, із додержанням встановлених вимог за час, що відповідає оцінці **“відмінно”**;

“Добре” - якщо норматив виконано, як на оцінку **“відмінно”**, але допущені помилки, що зменшують оцінку на один бал; або виконано норматив без помилок за час, що відповідає оцінці **“добре”**;

“Задовільно” - якщо норматив виконано на оцінку **“добре”** (**“відмінно”**), але допущено одну (дві) помилки, які знижують оцінку до **“задовільно”**; або виконано норматив без помилок за час, що відповідає оцінці **“задовільно”**;

“Незадовільно” - якщо норматив не виконано за встановлений час; або при його виконанні допущені помилки, які знижують оцінку до **“незадовільно”**, порушення заходів безпеки та помилки, які можуть призвести до травм.

Підсумкова оцінка за виконання декількох окремих нормативів та загальна оцінка підрозділу за виконання нормативів визначається:

“відмінно”, якщо не менш половини нормативів, які перевірялися, виконані на **“відмінно”**, а інші - **“добре”**;

“добре”, якщо не менш половини нормативів, які перевірялися, виконані на оцінку не нижче **“добре”**, а інші **“задовільно”**;

“задовільно”, якщо виконано не менш 70% нормативів з позитивною оцінкою, а при оцінці по трьох нормативах виконано два.

При виконанні нормативів необхідно дотримуватися наступних вимог:

нормативи відпрацьовуються на справній техніці, штатних комплектах спеціальної обробки та засобах індивідуального захисту, які повністю

укомплектовані;

нормативи зараховуються якщо при виконанні їх не було допущено відхилення від вимог настанов та інструкцій з експлуатації оснащення та засобів радіаційного та хімічного захисту, а також заходів безпеки;

при виконанні нормативів в особливих погодних умовах (температура повітря - 20°C і нижче, $+30^{\circ}\text{C}$ і вище, сильні дощі, снігопад) час на виконання збільшується на 20%;

відлік часу виконання нормативу здійснюється за допомогою секундоміру з моменту подачі команди на виконання нормативу до моменту виконання нормативу всім особовим складом.

Облік виконання нормативів та тренувань ведеться в журналі занять.

Регулярне відпрацювання особовим складом нормативів на заняттях та навчаннях удосконалює його готовність до дій в ускладнених умовах радіаційного та хімічного забруднення, підвищує натренованість, виховує сміливість і упевненість у своїх силах.

НОРМАТИВ №1

НАДЯГАННЯ ПРОТИГАЗУ АБО РЕСПІРАТОРУ

Умови виконання нормативу.

Особовий склад категорії осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту підрозділів МНС (розрахунок, відділення (караул), група (частина) тощо), який навчається (далі – особовий склад), у складі підрозділу знаходяться у районі зосередження, на техніці, в приміщенні тощо. Протигази і респіратори в похідному положенні. Несподівано подається команда “Гази”, або “Респіратори надіти”. Особовий склад надіває протигази або респіратори.

Послідовність (порядок) виконання нормативу.

1. За командою “Гази”:

затримати дихання, закрити очі, (покласти на землю, затиснути між ніг або поставити у опори шанцевий інструмент);

зняти головний убір або на підборідному ремені відкинути його назад;

надіти шолом-маску (маску) на голову так, щоб не було складок, а окулярний вузол знаходився напроти очей;

усунути перекошування та складки, якщо вони утворилися при одягненні шолом-маски (маски), зробити повний видих, відкрити очі та відновити дихання;

надіти головний убір, закріпити протигазову сумку на тулубі, якщо це не було зроблено раніше;

взяти шанцевий інструмент.

2. За командою “Респіратори надіти”:

перевести шанцевий інструмент в положення, яке не заважає надіванню респіратора;

зняти головний убір або відкинути його на підборідному ремені назад;

дістати з протигазової сумки респіратор;

надіти напівмаску на обличчя так, щоб закрити підборіддя та ніс;

одну шворку, яка не розтягається, розмістити на тім'яній частині голови, другу - на потилиці;

притиснути кінці носового стискача респіратора до носу;

надіти головний убір;

взяти шанцевий інструмент.

Оцінка за часом

Категорія особового складу (підрозділів)	Відмінно	Добре	Задовільно
Особи рядового та начальницького складу служби цивільного захисту підрозділів МНС	7с/11с	8с/12с	10с/14с
Розрахунок	8с/12с	9с/13с	11с/15с
Відділення (караул)	9с/13с	10с/14с	12с/16с
Група (частина)	10с/14с	11с/15с	13с/18с

ПРИМІТКА 1. При надіванні протигазу (респіратору) в закритих машинах – час збільшується на 1 секунду.

2. У чисельнику вказано час надівання протигазу, в знаменнику - респіратора.

Помилки, що знижують оцінку на один бал, якщо:

1. При надіванні протигазу особовий склад не закрив очі та не затримав подих, або після надівання не зробив повного видиху.
2. Шолом-маска (маска) надіта з перекосом, або перекручена з'єднувальна трубка.
3. Кінці носового стискача респіратора не притиснуті до носу.

Помилки, які визначають оцінку “незадовільно”, якщо:

1. Допущено утворення таких складок або перекосів, які сприяють проникненню зовнішнього повітря під шолом-маску (маску).
2. Не повністю загвинчено фільтруючу коробку (з'єднувальну трубку) до шолом-маски (маски).

НОРМАТИВ №2

КОРИСТУВАННЯ ПОШКОДЖЕНИМ ПРОТИГАЗОМ У ЗАБРУДНЕНОМУ ПОВІТРІ.

Умови виконання нормативу.

Особовий склад у складі підрозділу знаходиться в наметі (приміщенні) для перевірки протигазів, де створена концентрація хлорпікрину $1,2 \text{ г/м}^3$. Протигази перевірені, підібрані та припасовані і знаходяться в "бойовому" положенні. Подається одна із команд **“Фільтруюча коробка (з'єднувальна трубка) пошкоджена”**, або **“Шолом-маска пошкоджена”**. Особовий склад від'єднує несправну фільтруючу коробку (з'єднувальну трубку) або шолом-маску, та продовжує користуватися протигазами.

Послідовність (порядок) виконання нормативу:

1. За командою **“Фільтруюча коробка (з'єднувальна трубка) пошкоджена”**:
затримати дихання та заплющити очі;
відгвинтити фільтруючу коробку (з'єднувальну трубку);
пригвинтити справну фільтруючу коробку безпосередньо до клапанного вузлу;
зробити різкий видих та відкрити очі;
продовжувати користуватися протигазом.

2. За командою **“Шолом-маска пошкоджена”**:

затримати дихання та заплющити очі;
зняти лицеву частину та відгвинтити фільтруючу коробку (з'єднувальну трубку);

взяти гвинтове з'єднання фільтруючої коробки (з'єднувальної трубки) у рот, затиснути пальцями ніс і дихати через рот, очі не відкривати.

ПРИМІТКА При незначних пошкодженнях:

затримати дихання і заплющити очі;

зажати долонями отвір у протигазі;

зробити різкий видих, відкрити очі та користуватися протигазом у такому положенні.

Оцінка за часом:

Категорія особового складу (підрозділів)	Відмінно	Добре	Задовільно
Весь особовий склад	14с	16с	20с

Помилка, які визначають оцінку “незадовільно”, якщо:

1. Допущено подразнення хлорпікрином очей та органів дихання.

НОРМАТИВ №3

ОДЯГАННЯ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОГО ЗАХИСНОГО КОМПЛЕКТУ ТА ПРОТИГАЗУ

Умови (порядок) виконання нормативу.

Особовий склад знаходиться в районі зосередження, працює з технікою, на відпочинку тощо. Засоби захисту при особовому складі.

За командою “Плащ в рукави, панчохи, рукавиці одягнути”, “Гази” особовий склад одягає захисні панчохи, захисні плащі в рукави, протигазу, захисні рукавиці та, при діях на машинах, шикуються біля них.

Послідовність, (порядок) виконання нормативу:

1. За командою “Плащ в рукави, панчохи, рукавиці одягнути”, “Гази”:
  - покласти шанцевий інструмент, або притулити його до будь-якої опори;
  - зняти головний убір;
  - заправити куртку у штани;
  - надіти захисні панчохи і закріпити їх шворки за брючний (поясний) ремінь;
  - надіти плащ в рукави;
  - перевести протигаз в "бойове" положення;
  - надіти головний убір (підшоломник), потім капюшон захисного плаща;
  - підігнати капюшон по розміру за допомогою головного хлястика;
  - застібнути плащ, при цьому з'єднувальну трубку протигазу (якщо вона передбачена) просунути між другим та третім шпешком – зверху;
  - надіти захисні рукавиці;
  - відвернути вилоги рукавів поверх захисних рукавиць;
  - закріпити вилоги рукавів за допомогою нарукавних петель;
  - взяти шанцевий інструмент.
2. За командою “Захисний комплект одягнути”, “Гази”:
  - шанцевий інструмент покласти на землю, або притулити до будь-якої опори;
  - зняти сумку з протигазом, спорядження і головний убір та покласти їх на землю;
  - заправити куртку в брюки;
  - надіти захисні панчохи і закріпити їх шворки за брючний (поясний) ремінь;
  - надіти захисний плащ, і відвернути вилоги рукавів;
  - пропустити наплічні шворки через кільця, що знаходяться на нижній крайці плаща, підтягнути нижню крайку плаща до потрібного розміру та закріпити шворками;
  - застібнути на центральний шпешок спочатку праву, а потім ліву полу плаща та закріпити їх закріпкою, яка знаходиться на лівій полі;
  - застібнути поли плаща нижче центрального шпешка так, щоб ліва пола охоплювала ліву ногу, права - праву і закріпити їх хлястиками нижче колінних суглобів;
  - закріпити закріпками шпешки правої та лівої поли, які знаходяться безпосередньо під центральним шпешком;
  - застібнути борти плаща вище центрального шпешка, залишивши вільними два

верхніх утримувача;

- надіти спорядження та протигазову сумку поверх захисного плаща;
- перевести протигаз в "бойове" положення;
- надіти головний убір (підшоломник), потім капюшон захисного плаща;
- підігнати по розміру капюшон за допомогою головного хлястика;
- застібнути два верхніх шпеньки;
- розвернути вилоги рукавів поверх захисних рукавиць;
- закріпити вилоги рукавів за допомогою нарукавних петель;
- взяти шанцевий інструмент.

Оцінка за часом

Категорія особового складу	Відмінно	Добре	Задовільно
За командою "Плащ в рукави, панчохи, рукавиці одягнути", "Гази"			
на відкритій місцевості			
Особи рядового та начальницького складу служби цивільного захисту підрозділів МНС	3 хв.	3 хв. 20 с	4 хв.
Розрахунок, відділення (караул), група (частина) у сховищах або закритих машинах	4 хв.	4 хв. 20 с	5 хв. 10 с
Особи рядового та начальницького складу служби цивільного захисту підрозділів МНС	4 хв. 25 с	5 хв.	6 хв.
Розрахунок, відділення (караул), група (частина)	5 хв. 40 с	6 хв. 10 с	7 хв. 20 с
За командою "Захисний комплект одягнути", "Гази"			
на відкритій місцевості			
Особи рядового та начальницького складу служби цивільного захисту підрозділів МНС	4 хв. 35 с	5 хв.	6 хв.
Розрахунок, відділення (караул), група (частина) у сховищах або закритих машинах	4 хв. 50 с	5 хв. 20 с	6 хв. 20 с
Особи рядового та начальницького складу служби цивільного захисту підрозділів МНС	7 хв.	7 хв. 40 с	9 хв. 20 с
Розрахунок, відділення (караул), група (частина)	8 хв. 50 с	9 хв. 40 с	12 хв

Помилки, які знижують оцінку на один бал, якщо:

1. Панчохи одягалися із застібнутими хлястиками.
2. Невірно застібнуті борти плаща, або не повністю одягнуті панчохи.
3. Не закріплені закріпками шпеньки, або не застібнуті два шпенька.
4. При одягненні плаща у вигляді комбінезону, спорядження та сумка протигазу не одягнуті поверх засобів захисту.
5. Не повністю виконані окремі операції при одяганні засобів захисту.
6. Допущені помилки, які знижують оцінку на один бал при надяганні протигазу (норматив №1).

Оцінка визначається "незадовільно", якщо:

1. Не застібнуті більше двох шпеньків.
2. Допущено помилки, які визначають оцінку "незадовільно" при надяганні протигазу (норматив №1).

НОРМАТИВ №4 ОДЯГАННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ЗАХИСНОГО ОДЯГУ ТА ПРОТИГАЗУ.

Умови (порядок) виконання нормативу.

Особовий склад знаходиться на незараженій місцевості. Спеціальний захисний одяг (костюм Л-1) в "похідному" положенні.

Послідовність (порядок) виконання нормативу з костюмом Л-1.

За командою “Захисний одяг одягнути”, “Гази”:

покласти шанцевий інструмент, або притулити його до будь-якої опори;

зняти спорядження та головний убір;

вийняти із сумки, розгорнути та покласти костюм на землю;

надіти штани від костюма та застібнути хлястики;

перекинути шворки через плечі хрест - навхрест та пристібнути їх до штанів;

надіти куртку та відкинути капюшон;

застібнути проміжний хлястик куртки;

надіти поясний ремінь та спорядження;

надіти сумку для протигазу;

скласти в сумку для перенесення костюма головний убір та надіти її;

надіти підшоломник;

надіти капюшон;

розправити куртку на грудях та під підборіддям;

завернути навколо шиї шийний хлястик та застібнути його;

надіти рукавиці, обхопивши резинкою зап'ястя рук;

надіти петлі рукавів на великі пальці;

взяти шанцевий інструмент.

Оцінка за часом:

Категорія особового складу	Відмінно	Добре	Задовільно
Особи рядового та начальницького складу служби цивільного захисту підрозділів МНС	4 хв.	4 хв. 20 с	5 хв. 10 с

Оцінка знижується на один бал, якщо:

не повністю виконані операції при одяганні захисного одягу;

не одягнений імпрегнований підшоломник;

допущено помилки, які знижують оцінку на один бал при надяганні протигазу (норматив № 1).

Оцінка визначається “незадовільно”, якщо:

не застібнутий клапан на шиї, або не опущені рукави поверх рукавиць;

допущено помилки, які визначають оцінку “незадовільно” при виконанні нормативу № 1.

НОРМАТИВ №5

ДІЇ ЗА СИГНАЛОМ “РАДІАЦІЙНА НЕБЕЗПЕКА”

Умови (порядок) виконання нормативу.

Особовий склад виконує задачу, знаходиться на відкритій місцевості або поблизу техніки, інженерних споруд. Засоби захисту при особовому складі. Подається сигнал “Радіаційна небезпека”.

При діях на місцевості, відкритій техніці особовий склад одягає респіратори, захисні плащі в рукави, захисні панчохи і рукавиці.

При наявності в 5-10 м від розташування сховищ або інших укриттів, закритої техніки, особовий склад надягає респіратори, займає сховище (укриття), зачиняє двері, люки, жалюзі та вмикає систему колективного захисту.

Послідовність (порядок) виконання нормативу:

За сигналом “Радіаційна небезпека”:

1. При діях на місцевості, відкритій техніці:

покласти шанцевий інструмент, або притулити до опори;

зняти головний убір, або на підборідному ремені відкинути його назад;

дістати з протигазової сумки респіратор, надіти напівмаску на обличчя так, щоб закрити підборіддя та ніс;

одну шворку, яка не розтягається, розмістити на тім'яній частині голови, другу - на потилиці;

притиснути кінці носового стискача респіратора до носу;

надіти головний убір;

заправити куртку у штани;

витягнути захисні панчохи і рукавиці з чохла;

надіти захисні панчохи;

одягнути плащ в рукави, капюшон поверх головного убору;

застебнути борти плаща, просунувши з'єднувальну трубку протигаза (якщо вона передбачена у протигазі) між другим та третім шпешком зверху;

одягнути захисні рукавиці;

одягнути петлі рукавів на великі пальці кистей рук;

взяти шанцевий інструмент.

2. При наявності на відстані 5-10 м від розташування підрозділу сховищ або закритої техніки:

надіти респіратор (за вищевказаними правилами);

зайняти сховище, зачинити двері, люки, жалюзі і увімкнути систему колективного захисту та бортовий прилад радіаційної розвідки.

Оцінка за часом:

Категорія особового складу	Відмінно	Добре	Задовільно
<i>При діях на місцевості, відкритій техніці:</i>			
Особи рядового та начальницького складу служби цивільного захисту підрозділів МНС	3 хв.	3 хв. 20 с	4 хв.
Розрахунок, відділення (караул)	3 хв. 20 с	3 хв. 40 с	4 хв.
Група (частина)	4 хв.	4 хв. 20 с	5 хв. 10 с
<i>При наявності в 5-10 м від розташування сховищ:</i>			
Розрахунок	31 с	34 с	41 с
Відділення (караул)	34 с	37 с	44 с
Група (частина)	40с	45с	55с

Помилки, які знижують оцінку на один бал, якщо:

1. Не повністю закриті двері, жалюзі і люки або бокове скло автомобіля.
2. Не ввімкнено систему колективного захисту та бортовий прилад радіаційної розвідки.
3. Допущені помилки, які знижують оцінку на 1 бал при виконанні нормативів №1, №4.

Помилки, які визначають оцінку “незадовільно”, якщо:

1. При наявності поблизу сховищ, техніки, особовий склад не використав їх.
2. Допущені помилки, які визначають оцінку “незадовільно” при виконанні нормативів №1, №4.

НОРМАТИВ №6 ДІЇ ЗА СИГНАЛОМ “ХІМІЧНА ТРИВОГА”

Умови (порядок) виконання нормативу.

Особовий склад виконує задачу, знаходиться на відкритій місцевості, або поблизу техніки, інженерних споруд. Засоби захисту при особовому складі.

Подається сигнал “Хімічна тривога”

При діях на місцевості, відкритій техніці особовий склад одягає протигази, плащі у вигляді накидки та веде спостереження за місцевістю.

При наявності в 5-10 м сховищ або закритої техніки, особовий склад одягає протигази, займає сховище, зачиняє двері, люки, жалюзі та вмикає систему колективного захисту.

При подальших діях в умовах заражених місцевості та повітря подається команда “Плащ в рукави, панчохи, рукавиці одягнути”. За цією командою особовий склад, не знімаючи протигаза, одягає захисні панчохи, рукавиці та плащ в рукави.

Послідовність (порядок) виконання нормативу:

За сигналом “Хімічна тривога”:

1. При діях на місцевості, відкритій техніці:

затиснути шанцевий інструмент між ніг та одягнути протигази;

розстібнути чохол плаща та розгорнути його;

відвести руки назад та, взявшись за поли плаща, накинути його на плечі, одягнути капюшон на голову;

взяти шанцевий інструмент у руки;

присісти та прикрити плащем усе обмундирування, взуття, шанцевий інструмент для недопущення зараження;

продовжити вести спостереження за місцевістю.

2. При наявності на відстані 5-10 м від розташування підрозділу сховищ, або закритої техніки:

затримати дихання, закрити очі, шанцевий інструмент покласти на землю, зажати між ніг, або поставити біля опори;

надіти протигази;

взяти шанцевий інструмент;

зайняти сховище, зачинити двері, люки, опустити жалюзі та увімкнути систему колективного захисту.

Оцінка за часом:

Категорія особового складу	Відмінно	Добре	Задовільно
При діях на місцевості, відкритій техніці:			
Особі рядового та начальницького складу служби цивільного захисту підрозділів МНС	35 с	40 с	50 с
Розрахунок, відділення (караул)	40 с	45 с	55 с
Група (частина)	45 с	50 с	1 хв.
При наявності в 5-10 м від розташування сховищ:			
Особі рядового та начальницького складу служби цивільного захисту підрозділів МНС	25 с	27 с	32 с
Розрахунок, відділення (караул)	21 с	24 с	41 с
Група (частина)	34 с	37 с	44 с

При подальших діях на зараженій місцевості виконується норматив № 3
“Плащ в рукави, панчохи, рукавиці одягнути”.

Оцінка за часом:

Категорія особового складу	Відмінно	Добре	Задовільно
Для подальших дій в умовах зараженої місцевості і повітря:			
<i>на відкритій місцевості</i>			
Особи рядового та начальницького складу служби цивільного захисту підрозділів МНС	3 хв.	3 хв. 20 с	4 хв.
Розрахунок, відділення (караул)	3 хв. 20 с	3 хв. 40 с	4 хв. 30 с
Група (частина)	4 хв.	4 хв. 20 с	5 хв. 10 с
<i>у сховищах або закритих машинах</i>			
Розрахунок, відділення (караул)	5 хв.	5 хв. 30 с	6 хв. 30 с
Група (частина)	6 хв.	6 хв. 30 с	8 хв.

Помилки, які знижують оцінку на один бал, якщо:

1. Не повністю закриті двері, жалюзі і люки у техніці.
2. Особовий склад не веде спостереження за місцевістю.
3. Допущені помилки, що знижують оцінку на 1 бал при виконанні нормативу

№1.

Помилки, які визначають оцінку “незадовільно”, якщо:

1. Залишилися незахищеними окремі частини тіла, обмундирування або взуття при одяганні плаща у вигляді накидки.
2. Не увімкнено систему колективного захисту (там, де вона є).
3. Допущені помилки, які визначають оцінку “незадовільно” при виконанні нормативів № 1, № 3, № 4.

НОРМАТИВ №7 ПІДГОТОВКА ДО ПОДАЛАННЯ ЗАРАЖЕНОЇ ДІЛЯНКИ МІСЦЕВОСТІ.

Умови (порядок виконання нормативу)

Особовий склад у складі підрозділу здійснює марш. Засоби захисту знаходяться при особовому складі. Визначена заражена ділянка місцевості. Начальник зупиняє підрозділ, шикуює особовий склад біля машин та ставить завдання на подолання зараженої ділянки.

Особовий склад проводить герметизацію техніки, накриває майно. Після підготовки техніки особовий склад вмикає систему колективного захисту та прилади радіаційної і хімічної розвідки (там де вони встановлені), одягає захисні комплекти в машинах.

Час відраховується від моменту закінчення постановки задачі до доповіді начальника про готовність до подолання зараженої ділянки місцевості.

Послідовність (порядок) виконання нормативу:

керівник підрозділу:

зупиняє підрозділ, шикуює особовий склад та ставить завдання на подолання зараженої ділянки місцевості;

встановлює порядок використання засобів захисту, швидкість руху, дистанцію між машинами;

виконує команду щодо використання індивідуальних засобів захисту, яку він подав своєму підрозділу;

водії:

виконують команду про порядок використання індивідуальних засобів захисту (згідно з умовами та порядком, визначеними при виконанні нормативів № 3 та № 4);

зачиняють двері, вікна кабін, люки та опускають жалюзі бронетехніки та автомобілів;

вмикають систему колективного захисту;

особовий склад підрозділу:

готує прилад радіаційної та хімічної розвідки до роботи (там де вони встановлені);

проводить укриття майна, продовольства та води;

виконує команду щодо порядку використання засобів захисту (згідно з умовами та порядком, визначеними при виконанні нормативу № 4);

закриває задні клапани тентів автомобілів (у закритій техніці – включає систему колективного захисту).

Оцінка за часом:

Умови в яких знаходиться особовий склад	Категорія особового складу (підрозділи)	Оцінка за часом		
		Відмінно	Добре	Задовільно
1. При діях особового складу в захисному комплекті, у вигляді "плащ в рукави"	Розрахунок, відділення (караул)	5 хв. 30 с	6 хв.	7 хв. 10 с
	Група (частина)	6 хв. 30 с	7 хв.	8 хв. 20 с
2. При діях особового складу в захисному комплекті у вигляді комбінезону	Розрахунок, відділення (караул)	7 хв. 50 с	8 хв. 30 с	10 хв.
	Група (частина)	9 хв. 40 с	10 хв. 30 с	13 хв. 40 с

ПРИМІТКА Після виконання нормативу особовий склад вишукується для перевірки правильності виконання нормативу № 4 (одягання засобів захисту).

Помилки, які знижують оцінку на один бал:

1. Не закріплено тент або не повністю закриті вікна, двері, люки, штори бронетехніки і автомобілів.
2. Не накрите майно.
3. Не вказано швидкість руху підрозділу через заражену ділянку та інтервали між машинами.
4. Допущено помилки, які знижують оцінку на один бал при виконанні нормативів № 1, № 4.

Помилки, що визначають оцінку “незадовільно”:

1. При постановці завдання не визначено або визначено помилково порядок використання засобів захисту.
2. Не ввімкнено систему колективного захисту та прилади радіаційної і хімічної розвідки (там, де вони встановлені).
3. Допущено помилки, які визначають оцінку “незадовільно”, при виконанні нормативів № 1, № 4.

НОРМАТИВ №8

ПІДГОТОВКА ДО РОБОТИ ТАБЕЛЬНИХ ЗАСОБІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОБРОБКИ

Умови (порядок) виконання нормативу.

Гусенична техніка та автомобілі заражені небезпечними хімічними, радіоактивними або бактеріологічними (біологічними) речовинами та виведені із зараженої ділянки. Механік-водій (водій) та його помічник у засобах захисту перед машиною. Засоби спеціальної обробки на машині.

За командою “**Комплект спеціальної обробки розгорнути**” водій та його помічник готують засоби дезактивації (дегазації, дезінфекції) до роботи.

Час відраховується від моменту подачі команди до доповіді про готовність комплекту до роботи.

Послідовність (порядок) виконання нормативу:

Комплект ІДК-1:

1. З використанням стисненого повітря від компресору автомобіля:

наповнити каністру спецрозчином чи розчинником;

надіти на нижню трубку спеціальної кришки гумотканевий патрубок з фільтром;

вивернути із вентиля на спеціальній кришці золотник;

установити спеціальну кришку з надітим гумотканевим патрубком на горловину каністри (працювати можна і при відкритій кришці, при цьому золотник із вентиля не виймають);

вийняти сердечник розпилювача із ковпачка з отвором 1,5 мм у діаметрі, прикрутити ковпачок на малу різьбу брансбойту;

прикрутити ежекторну насадку на брансбойт до упору і закріпити його контргайкою у такому положенні, щоб рідинний патрубок насадки був повернений донизу;

прикрутити на ежекторну насадку щітку;

приєднати шланг для накачування шин з наконечником до крану відбору повітря пневмосистеми автомобіля;

відкрутити головку з трубки наконечника шланга для накачування шин і приєднати до неї один кінець рукава (із комплекту) з допомогою перехідника, а до другого кінця рукава приєднати брансбойт з ежекторною насадкою і щіткою;

приєднати до штуцера спеціальної кришки рідинний рукав, другий кінець рукава приєднати до рідинного патрубку ежекторної насадки, попередньо пропустивши кінець рукава через кільце на брансбойті;

запустити двигун і перевірити по манометру тиск повітря у пневмосистемі, воно повинно бути не менше 3 кг/см²;

відкрити кран відбору повітря і краник брансбойту;

приступити до спеціальної обробки техніки.

Примітка: При роботі з ежекторною насадкою для дезактивуючого розчину можна використовувати любу ємність: відро, банка, бочка тощо.

2. З використанням автомобільного насосу:

наповнити каністру спецрозчином чи розчинником;

закріпити на каністрі хомут і ручний насос для накачування шин;
 надіти гумотканевий патрубок з фільтром на нижню трубку спеціальної кришки і встановити кришку на горловині каністри;
 відвернути захисний ковпачок вентиля і перевірити наявність золотника у вентилі;
 приєднати до вентиля спеціальної кришки шланг ручного насосу, а до штуцера гумовий рукав;
 нагвинтити на брансбойт розпилювач (при дегазації отвором у діаметрі 1,5 мм з сердечником; при дезактивації з отвором діаметром 2 мм без сердечника) нагвинтити на брансбойт щітку;
 приєднати до брансбойту вільний кінець гумового рукава;
 з допомогою ручного насосу створити тиск у каністрі до отримання досить інтенсивного розпилу розчину;
 відкрити краник брансбойту і приступити до обробки зараженої поверхні.

Комплект ДК-4 (ДК-4Б, ДК-4У)

1. Газорідинним методом:

Водію:

дістати комплект ДК-4 із машини;
 встановити ежектор на газовідбірник, попередньо відкрутивши з нього заглушку;
 приєднати рідинний рукав до патрубка ежектора, другий кінець рукава з тягарем опустити у ємкість;
 встановити кришку з попереджувальним клапаном на ніпель випускної трубки глушника (шляхом вводу двох виступів, які є на кришці, в пази ніпеля), запобіжний клапан відкрити;
 після монтажу приладу необхідно запустити двигун, встановити малі оберти, закрити запобіжний клапан;
 поступово підвищувати оберти двигуна до початку роботи запобіжного клапану, що характеризується незначним виходом через нього вихлопних газів.

Помічнику:

приєднати щітку до брансбойту і закріпити її гайкою, з'єднати брансбойт з подовжувачем;
 приєднати подовжувач до рідинного рукава;
 закріпити запобіжний клапан, для чого вивести штифти із Г – образних вирізів;
 приступити до обробки зараженої поверхні.

2. Методом відсмоктування:

Водію:

достати комплект ДК-4 із машини;
 встановити ежектор на газовідбірник, попередньо відгвинтивши з нього заглушку;
 встановити кришку з запобіжним клапаном на ніпель випускної трубки глушника;
 запуск двигуна здійснити у такому ж порядку, як і при обробці газорідинним методом.

Помічнику:

приєднати пилевідвідну трубку до дифузору ежектора, вільний кінець помістити у ємність з рідиною;

з'єднати брансбойт із щіткою і закріпити щітку гайкою;
 приєднати подовжувач одним кінцем до брансбойту, а другим до газорідного рукава;
 приєднати газорідний рукав до патрубку ежектора;
 приступити до обробки зараженої поверхні.

Оцінки за часом:

Умови в яких знаходиться особовий склад	Категорія особового складу (підрозділи)	Оцінка за часом		
		Відмінно	Добре	Задовільно
Комплект ІДК – 1: з використанням стисненого повітря від компресору автомобіля; з використанням автомобільного насоса	Механік-водій	2 хв. 45 с	3 хв.	3 хв. 30 с
	Механік-водій	3 хв.	3 хв. 20 с	4 хв.
Комплект ДК-4 (4Б, 4У, 4Д) газорідним методом; методом відсмоктування	Механік-водій (водій) і помічник	3 хв. 20 с	3 хв. 30 с	4 хв.
	Механік-водій (водій) і помічник	2 хв. 20 с	2 хв. 30 с	3 хв.

Оцінка знижується на один бал, якщо:

1. Не утворено необхідного тиску в ємності з рідиною.
2. Наявності течі в з'єднувальних елементах комплекту.

Оцінка визначається “незадовільно”, якщо:

1. Не подається дегазуючий (дезактивуєчий) розчин.
2. Перед запуском двигуна не відкривався запобіжний клапан.

20
Зразок
ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник начальника ГУ МНС України
в _____ області
_____

спеціальне

звання _____ прізвище ініціали
“ _____ ” _____ 200__ р.

ГРАФІК
відпрацювання нормативів з радіаційного та хімічного захисту
з особовим складом Головного управління та підрозділів

Тижні місяця	Місяць року											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	№ нормативу											
1												
2												
3												
4												
Заліки (останній місяць півріччя)												

Начальник управління цивільного захисту
звання _____ підпис _____

Прізвище _____